

FOUNDATIONS OF INNOVATIVE
DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR

Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich

Associate Professor of the Department of "Real Economics", PhD

Samarkand Institute of Economics and Service

e-mail: Bekdusmatov@mail.ru

Jumayeva Nigina Baxtiyor kizi

Master's student of the Mi-124 group

Samarkand Institute of Economics and Service

XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION
RIVOJLANTIRISH ASOSLARI

Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich

"Real iqtisodiyot" kafedrasi dotsenti, PhD

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

e-mail: Bekdusmatov@mail.ru

Jumayeva Nigina Baxtiyor qizi

Mi-124 guruh magistranti

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada xizmat ko'rsatish sohasini innovatsion rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari yoritilgan. Xizmatlar sektorining iqtisodiyotdagi o'rni, uning asosiy xususiyatlari (nomoddiylik, ishlab chiqarish va iste'molning bir vaqtda amalga oshishi, saqlab bo'lmalik, sifatning inson omiliga bog'liqligi, individuallashuv) tahlil qilingan. Shuningdek, innovatsion rivojlanish tushunchasi, uning xizmatlar sohasidagi o'ziga xos jihatlari va xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida xizmatlar sektorini modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: xizmat ko'rsatish sohasi, innovatsion rivojlanish, xizmatlar iqtisodiyoti, servisizatsiya, raqamli transformatsiya, xorijiy tajriba, innovatsion omillar.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и методологические основы инновационного развития сектора услуг. Анализируется роль сектора услуг в экономике, его основные особенности (нематериальность, одновременное осуществление производства и потребления, не подлежащая хранению, зависимость качества от человеческого фактора, индивидуализация). Также указывается концепция инновационного развития, её специфика в секторе услуг и основные направления модернизации сектора услуг на основе опыта зарубежных стран.

Ключевые слова: сектор услуг, инновационное развитие, сервисная экономика, сервитизация, цифровая трансформация, зарубежный опыт, инновационные факторы.

Abstract: This article examines the theoretical and methodological foundations of innovative development in the service sector. It analyzes the role of the service sector in the economy and its key characteristics (intangibility, simultaneous production and consumption, non-storable nature, quality dependent on the human factor, and individualization). It also outlines the concept of innovative development, its specifics in the service sector, and the main areas of service sector modernization based on international experience.

Keywords: service sector, innovative development, service economy, servitization, digital transformation, international experience, innovative factors.

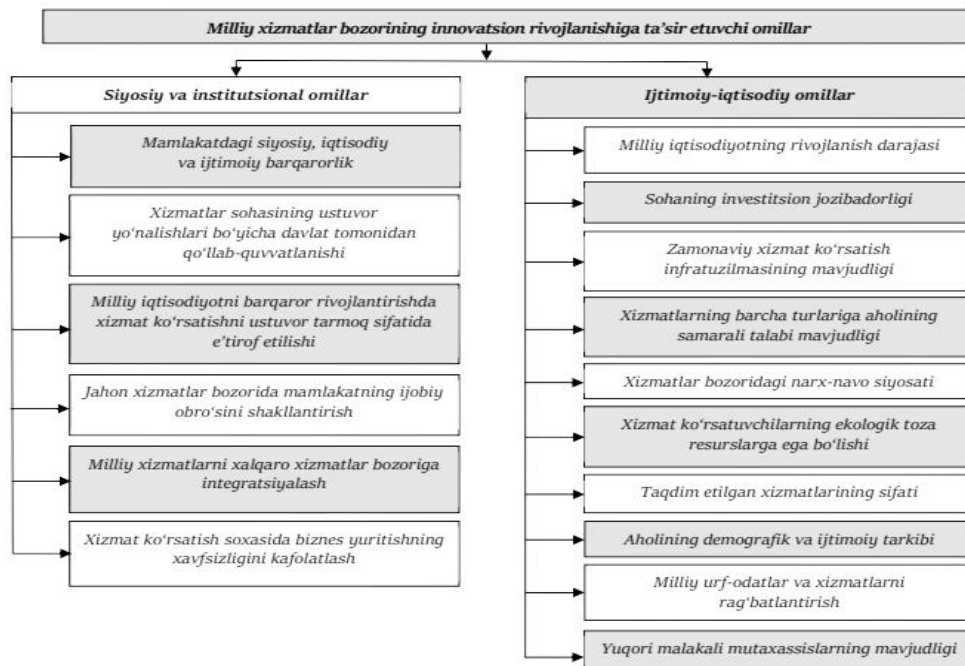
Kirish. Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida xizmat ko'rsatish sohasi milliy iqtisodiyotning eng muhim va strategik tarmoqlaridan biriga aylanib bormoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy jihatdan rivojlangan davlatlarda yalpi ichki mahsulotning asosiy qismi aynan xizmatlar sektori hissasiga to'g'ri keladi. Mazkur soha nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish, hududlar infratuzilmasini rivojlantirish va investitsion jozibadorlikni kuchaytirishda ham muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, zamonaviy iqtisodiyotda innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar va intellektual xizmatlarning rivojlanishi xizmat ko'rsatish sohasining sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishiga sabab bo'lmoqda.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda xizmat ko'rsatish sohasini jadal rivojlantirish, uning iqtisodiyotdagi ulushini oshirish va innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakatda xizmatlar sohasini modernizatsiya qilish, hududlarda zamonaviy servis infratuzilmasini shakllantirish, elektron xizmatlarni kengaytirish hamda tadbirkorlik subyektlarini innovatsion faoliyatga jalb etishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030"¹ strategiyasi, innovatsion rivojlanish siyosati, hududiy investitsiya dasturlari hamda xizmatlar sektorini qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat dasturlari ushbu yo'nalishdagi ustuvor vazifalarni belgilab bermoqda.

Asosiy qism. Respublikamiz miqyosida servisni innovatsion asosda yuritish va jarayonlarni boshqarishga ta'sir qiluvchi omillarning ahamiyatini belgilash maqsadida Toshkent shahri, Namangan va Samarqand viloyatlarida keng qamrovli so'rovnoma uyushtirdik. Xizmat yaratuvchi korxonalar xodimlari hamda iste'molchilarning innovatsiyalarga bo'lgan munosabatini aniqlash – asosiy vazifamizga aylandi. Biz tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va servisga innovatsiyalarni singdirish bilan shug'ullanuvchi ilmiy muassasalar ekspertlari bilan yaqindan hamkorlik qildik. Mutaxassislar fikrlari standart baholash vositalari yordamida chuqur o'rganib chiqildi.

Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar ichra yuz berayotgan yangilanishlar natijasida xizmatlar bozori juda tez qadamlar bilan o'sib boryapti. Uning har bir segmenti taklif etilayotgan xizmatlar hajmi va iste'molchilar talabining o'zaro uyg'unligi bilan belgilanadi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston-2030 strategiyasi to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni.

1-rasm. Milliy xizmatlar bozori rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar

Olimlarning ilmiy izlanishlari milliy servis bozorini harakatga keltiruvchi omillar silsilasini ochiq-oydin namoyon etadi. Bozor maydonida xaridorlarning to'lovga layoqatli talabi shakllanishiga turli kuchlar o'z ta'sirini o'tkazadi. Bu omillar real talab va taklif muvozanatini yuzaga keltirib, xizmatlar oqimini tartibga soladi. Iqtisodiyotning fundamental qonuni bo'lgan talab va taklif prinsipi servislarni olamida ham o'z aksini topib, iste'mol bilan ta'minot o'rtasidagi mutanosiblikni ushlab turadi.

Servis sektori g'oyat murakkab va serqirra tabiatga ega. U savdo-sotiqdan tortib, transport, ta'lim va sug'urta yumushlarigacha bo'lgan barcha jabhalarni o'z girdobiga tortadi. Shu boisdan, zamonaviy iqtisodiy tizimda aynan shu tarmoq eng katta salohiyatli hudud hisoblanadi. Innovatsion boshqaruvni tadqiq etishda biz servislarni loyihalashdan boshlab, to yakuniy manzil – iste'molchigacha yetkazish jarayonidagi barcha innovatsion bosqichlarni kuzatdik.

Servis yaratish faoliyatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash va ularni tartibga solish bugunning dolzarb masalasidir. Garchi bu borada ko'plab ilmiy ishlar olib borilgan bo'lsa-da, ta'sir etuvchi kuchlarning belgi va xususiyatlari aniq bir qolipga solinmagan. Hali ham omillar klassifikatsiyasi to'liq yakuniga yetmagan va o'z tadqiqotchilarini kutmoqda.

Servis olami boshqa tarmoqlardan tubdan farq qiluvchi xususiyatlarga ega. Har qanday servis faoliyatiga singdirilayotgan innovatsion o'zgarishlar fuqarolarning doimiy o'zgarib boruvchi, murakkab ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarini qondirishga qaratiladi. Shu sababli, taraqqiyot omillarini yaxlit emas, balki aniq yo'nalishlar kesimida, alohida-alohida o'rganib chiqish eng to'g'ri yo'ldir.

XXI asrda ishlab chiqarish va aylanma sohalarida innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish, korxonalarni tashkil etish va boshqarishning yangi usullari bozor raqobatining asosiy omillariga, operatsion samaradorlikni oshirish va tovarlar va xizmatlar sifatini oshirishning kuchli vositasiga aylandi. Zamonaviy iqtisodiyotda xizmat ko'rsatish sohasining o'rnini bu sohada iqtisodiy o'sishning fundamental omillari, ya'ni: yangi ilmiy bilimlar, intellektual kapital, axborot texnologiyalari, moliya sektori xizmatlari, konsalting va boshqalar shakllanganligi bilan bog'liq.

Bundan kelib chiqadiki, iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va aholi turmush darajasini yuksaltirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan xizmat ko'rsatish va servis sohasida keng ko'lamlı ilmiy-texnikaviy, sifat va tarkibiy o'zgarishlar dolzarb bo'lib bormoqda.

Bu esa inson salohiyati, iste'mol qilinadigan resurslar va ko'rsatilayotgan xizmatlarga qo'yiladigan yangi talablardan kelib chiqqan holda ijtimoiy rivojlanishning yangi mexanizmini shakllantirishni taqozo etadi.

Xulosa va takliflar. Mazkur tadqiqotimizda xizmat ko'rsatish sohasining nazariy asoslari, uning iqtisodiyotdagi o'rni, innovatsion rivojlanish mazmuni hamda xorijiy tajribalar tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektori zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarmog'i bo'lib, iqtisodiy o'sish, bandlik va aholi farovonligini ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

Shuningdek, xorijiy olimlar Colin Clark, Joseph Schumpeter, Philip Kotler va Peter Druckerning ilmiy qarashlari xizmatlar sektorining innovatsion rivojlanishi raqamli texnologiyalar, bilimlar iqtisodiyoti va mijozga yo'naltirilgan boshqaruv bilan bevosita bog'liqligini tasdiqlaydi.

Xorijiy tajriba esa xizmatlar sohasida innovatsiyalarni keng joriy etish iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirishini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston-2030 strategiyasi to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi "O'zbekiston-2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi Samarqand viloyat statistika boshqarmasi rasmiy ma'lumotlari. URL: <https://samstat.uz/uz/>
4. Eshmaxmatov U.E. Xizmat ko'rsatish sohasining mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni // Shokh Library. – 2025.
5. Elboyeva Sh. Innovatsion boshqaruvda o'zbek olimlarining roli // Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2025.
6. Ismailov B.A. Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyatini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish. PhD diss. – Nukus: QDU, 2022. – 82 b.
7. Schumpeter, J. The Theory of Economic Development. An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1934. – 456 b.
8. Clark, C. The Conditions of Economic Progress. – London: Macmillan, 1940.
9. Toivonen M., Tuominen T. Emergence of innovations in services // The Service Industries Journal. – 2009. – Vol. 29, No. 7. – P. 887–902.
10. OECD. Oslo Manual. The Measurement of Scientific and Technological Activities. – Paris: OECD, 2005. – 162 b.